Наукове періодичне видання

КИЇВСЬКИЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВІСНИК

Науковий журнал

22 (22) 2021

Київ
2021

ISSN 2307-8060

Наукове періодичне видання

Київський науково-педагогічний вісник

Науковий журнал

22 (22) 2021

Редактор, коректор – Багрєєв І. С.
Верстка-дизайн – Канавка С. А.

Відповідальність за підбір, точність наведених на сторінках журналу фактів, цитат, статистичних даних, дат, прізвищ, географічних назв та інших відомостей, а також за розголошення даних, які не підлягають відкритій публікації, несуть автори опублікованих матеріалів. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. Матеріали публікуються в авторській редакції. Передрукування матеріалів, опублікованих в журналі, дозволено тільки зі згоди автора та видавця. Будь-яке використання – з обов'язковим посиланням на журнал.

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 19870-9670Р від 19.04.2013 р.
Засновник журналу: «Київська наукова організація педагогіки та психології»

Видавник: «Київська наукова організація педагогіки та психології»
04108, м. Київ, а/с 58
www.knopp.org.ua
E-mail: office@knopp.org.ua
Телефон: +38 066 699 58 42

© «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2021
© Автори наукових статей, 2021
© Оформлення Ястреба О. Л., 2021

ЗМІСТ

Боровенська К. С.
ВПЛИВ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН
НА ВИНИКНЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ПІДЛІТКІВ..... **5**

Боровик М. О.
ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТЕОРІЇ ВЧЕННЯ
ПРО ФІЗИЧНІ ЯКОСТІ ЛЮДИНИ..... **11**

Гайдай О. С.
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОЇ УЯВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ..... **18**

Ганенко О. О.
БАГАТОДІТНА СІМ'Я ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ..... **22**

Ганенко О. О.
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМПАТІЇ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ..... **29**

Гриценко О. Е.
ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТВОРЧОЇ УЯВИ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ..... **34**

Іноземцев Т. В.
МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
НА КАФЕДРАХ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗВО..... **40**

Колодич М. П.
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ
ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ..... **48**

Лагунова Г. В.
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СЦЕНІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ ЯК СКЛАДОВА
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТЕАТРАЛЬНИХ ХУДОЖНИКІВ..... **54**

Сичевська Л. Є.
КОЗАЦЬКІ ІКОНИ «ПОКРОВА»
ЯК СКЛАДОВІ КОЗАЦЬКОЇ МАТЕРІАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ..... **60**

Слободянюк Т. Б.
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
СПЕЦІАЛІСТІВ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА З ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ»..... **70**

Цуранова О. О., Бабиніна Ю. С.
СТРЕСОВІ СТАНИ ЯК ГОЛОВНИЙ ФАКТОР ВИНИКНЕННЯ КОНЦЕРТНОГО
ХВИЛЮВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА..... **74**

Яременко-Гасюк О. О., Полтавченко Д. В.
КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ МЕТОДИКИ CLIL У МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ
ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ..... **80**

Яременко-Гасюк О. О.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов

Полтавченко Д. В.
студент І курсу магістратури
факультету природничо-географічної освіти та екології
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ МЕТОДИКИ CLIL У МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація: Було проаналізовано комунікативний потенціал CLIL-технології як інструменту для вдосконалення змісту іншомовної освіти в ланці середньої школи. Розглянуто погляди різних вчених щодо комунікативного методу у навчанні іноземної мови в закладах загальної середньої освіти. Авторами охарактеризовано відповідність CLIL-технології як інструменту комунікативної методики. Розглянуто особливості CLIL-технології та її види. Проаналізовано методичні особливості використання CLIL-технології. Розкрито мотиваційну складову технології як важливий компонент у комунікативному аспекті навчання іноземної мови.

Аннотация: Были проанализированы коммуникативный потенциал CLIL-технологии как инструмента для совершенствования содержания иноязычного образования в звене средней школы. Рассмотрены взгляды различных ученых по коммуникативному методу в обучении иностранного языка в учреждениях общего среднего образования. Авторами охарактеризованы соответствие CLIL-технологии как инструмента коммуникативной методики. Рассмотрены особенности CLIL-технологии и ее виды. Проанализированы методические особенности использования CLIL-технологии. Раскрыто мотивационную составляющую технологии как важный компонент в коммуникативном аспекте обучения иностранному языку.

Summary: The communicative potential of CLIL-technology as a tool for improving the content of foreign language education in the secondary school was analyzed. The views of various scholars on the communicative method in teaching a foreign language in general secondary education are considered. The authors describe the compliance of CLIL-technology as a tool of communicative methodology. Features of CLIL-technology and its types are considered. Methodological features of CLIL-technology use are analyzed. The motivational component of technology as an important component in the communicative aspect of foreign language learning is revealed.

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні стає дедалі відчутнішим. Зокрема, модернізація змісту освіти вже відбувається у початковій школі та впритул підійшла до середньої ланки освіти. Так, в новому проекті Державного стандарту середньої освіти [1, с. 7], зазначено, що учень повинен «сприймати усну інформацію та письмові тексти іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування». Тобто, однією з ключових вимог до навчання іноземної мови є комунікативна складова навчання.

Причиною таких вимог є закономірний результат розвитку сучасного відкритого суспільства зі зростаючим

інтересом до вивчення іноземних мов як засобів спілкування та комунікації, оскільки «комунікація завжди передбачає обмін думками, обмін інформацією, іншими словами, таке спілкування, яке задовольняє практичні й теоретичні запити людини в процесі її професійної і соціальної діяльності» [4].

Актуальність питання полягає в тому, що зміна концепції освіти в Україні породжує проблему підвищення якості навчання. Для її вирішення залучаються різні зарубіжні методики, що вже довели свою ефективність у іноземних системах освіти. CLIL-технологія є доробком зарубіжних вчених і її використання в українській педагогіці ще мало вивчена.

Ціллю статті є інноваційна методика CLIL як інструмент для розкриття її можливостей у комунікативному аспекті навчання іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Згідно думки Н.І. Годованець [2] комунікативний метод (CLT – Communicative Language Teaching) базується на тому, що процес навчання є моделлю реального процесу спілкування, який в якихось аспектах є наближеним до реального процесу комунікації, але за своїми основними параметрами (принаймні, за принципово важливими) він адекватний йому. У зв'язку з цим потрібно вияснити, по-перше, які параметри слід вибрати для їх модельного втілення і, по-друге, який має бути характер потрібної моделі (процесу навчання як моделі).

До параметрів, які слід змоделювати, і які слід ретельно опрацювати в контексті педагогічного дизайну, дослідники (Г.В.Рогова, Є.І.Пассов, І.А.Зимня) відносять:

1) діяльнісний характер мовної поведінки тих, хто спілкується, і який слід втілювати:

а) комунікативну поведінку вчителя як учасника процесу спілкування і навчання;

б) комунікативну поведінку учня як суб'єкта спілкування і навчання;

2) предметність процесу комунікації, яка повинна бути змодельована обмеженим, але точним набором предметів обговорення, згідно фаху та професійного спрямування;

3) ситуації спілкування, які моделюються як найтиповіші варіанти взаємовідносин, тих, хто спілкується;

4) мовні та немовні засоби, що забезпечують процес спілкування (навчання) в даних ситуаціях.

У перерахованих параметрах взято до уваги всі основні властивості комунікації: діяльнісний характер, цілеспрямованість і вмотивованість, ситуативну віднесеність, предметність, змістовність.

Сьогодні термін «комунікативне навчання» (CLT) позначає як цілий напрям, який розглядає методика навчання іноземної мови, так і конкретні принципи і методи в середині цього напряму.

Також варто зазначити, що комунікативний підхід «не цурається» використовувати все раціональне від інших методів та форм навчання. Тому, незважаючи на існування різних підходів всередині цього напряму, є те, що їх усіх поєднує, а саме, навчання учнів спілкуванню в конкретних ситуаціях, або навчання іншомовної комунікативної компетентності (communicative competence), яка включає в себе мовленнєву компетентність, лінгвістичну (мовну) компетентність, соціокультурну компетентність, прагматичну компетентність та інші.

Однією із таких інноваційних форм є CLIL-технологія, основна складова якої є розробка ефективних форм та засобів ведення занять, що пов'язані

з проблемами навчання іноземної мови та розвитку іншомовної компетентності.

Вперше термін CLIL (Content and Language Integrated Learning) був запропонований Девідом Маршом (D. Marsh) у 1994 році. Під цим терміном він розумів «педагогічну технологію, у якій предмет або його частина вивчається іноземною мовою з подвійною ціллю: вивченням самого предмету з одночасним вивченням іноземної мови» [12]. Принципи, за якими функціонує CLIL-технологія, були сформульовані До Койлом (D. Coyle) у 1999 р., і нині відомі під назвою 4-C: content (зміст), communication (спілкування), cognition (розумові здібності), culture (культура). [10]. Тобто, CLIL-технологія містить в собі практичну можливість застосування комунікаційного потенціалу іноземної мови через призму вивчення інших навчальних предметів.

Користування мовою в «конкретних життєвих ситуаціях і з конкретною практичною ціллю» є важливим завданням комунікативного навчання.

Комунікативний підхід у викладанні іноземної мови є основоположним для усієї концепції навчання іноземної мови, оскільки він є максимально наближеною моделлю реального спілкування з унаслідуванням її основних характеристик.

Ключові принципи у комунікативному методі викладання іноземної мови були сформульовані Є. І. Пассовим у його праці [8]. Вони є наступними:

1. Мовленнєва направленість навчального процесу з практичним використанням іноземної мови;

2. Індивідуалізація з акцентом на інтереси та життєвий досвід учнів;

3. Функціональність, що дає змогу використовувати матеріал відповідно до адекватного процесу комунікації;

4. Ситуативність, що створює необхідну стимуляцію учня до розвитку мовленнєвих навичок;

5. Новизна, яка забезпечує постійну зміну теми комунікації.

Основною метою CLIL-технології є використання іноземної мови у дуалістичній ролі: як засобу вивчення інших навчальних дисциплін і як можливість поглиблення навичок володіння нею.

Як вже зазначалось, в рамках комунікативної методики існують підрозділи, як наприклад:

– «підвищення грамотності письмового мовлення» через роботу з смисловими блоками, а не з окремими реченнями, що практикує традиційний метод навчання.

– поєднання різних видів мовленнєвої діяльності: складання речень, фраз, робота з текстом, використання мови в навчальній та реальній ситуаціях.

CLIL-технологія також має свої напрями, в основі яких покладена частота використання цієї методики під час навчання. Ця модель часової реалізації була розроблена Е. А. Лебедєвою, її характеристика подана нижче:

Дана класифікація свідчить, що CLIL-технологія поєднує у собі декілька напрямів комунікативної методики. Для підвищення іншомовної компетентності (тобто підвищення навичок письма, використання граматичних конструкцій і т. п.) доцільно використовувати soft-CLIL. При цьому тема, що вивчається повинна бути добре знайома учням з попередніх уроків, тоді вчитель може повністю використовувати інструментарій CLIL для контролю над правильністю використання іноземної мови. При використанні hard-CLIL, використовуються більш складні прийоми для вивчення навчальної дисципліни,

Таблиця 1

Моделі часової реалізації технології CLIL за [6]

	Мета CLIL на занятті	Часовий інтервал	Зміст
Soft-CLIL	Розширення мовного матеріалу	50 хвилин 1 раз на тиждень	Іноземною мовою викладаються лише окремі теми предмету
Hard-CLIL	Предметне викладання	30 годин в семестр	Іноземною мовою викладаються окремі предмети
	Повне «занурення»	50 годин в семестр	Практично 90% матеріалу викладається іноземною мовою

і іноземна мова стає саме інструментом, а не метою, вивчення матеріалу. Саме тоді іноземна мова стає повноцінним засобом комунікації, і учні значно підвищують свій іншомовний потенціал.

Методичною особливістю використання CLIL-технології є її комплексність, а тому складність у використанні. Для використання CLIL вчитель повинен володіти не лише навчальним матеріалом зі свого предмету, а й іноземною мовою. Рівень володіння нею повинен бути достатнім для комфортного пояснення та розуміння учнями навчального матеріалу, вмінню почути помилки у говорінні учнів. На думку Франчески Кости (Francesca Costa) та Кейт Келлі (Keith Kelly) таким рівнем за Загальноєвропейскими рекомендаціями з мовної освіти, є рівень B2, оскільки він є достатнім, щоб «бути здатним вирішити будь-які запитання, що вам поставить учень» [11].

Перед методистами та викладачами виникла проблема активізації діяльності учнів у навчальному процесі, яку пропонували вирішувати застосовуючи принцип індивідуалізації. На думку багатьох авторів, саме вказаний принцип зможе стимулювати активну участь учнів не лише в навчальній діяльності, а й у розробці та проектуванні процедури навчання, тобто у обговоренні конкретних результатів та просуванні учнів уперед.

CLIL-технологія, що також покладається на принцип індивідуалізації та накопиченого досвіду може допомогти у підвищенні активізації діяльності учнів у навчанні. Вона полягає у потужному мотиваційному потенціалі CLIL. Одним із таких прикладів був експеримент словацької вченої Сільвії Покрівчакової (Silvia Pokrivčáková). Дослідження проводилось у 2008-2012 році в одній зі словацьких шкіл, де впродовж 4 років учні навчалися математиці із використанням CLIL-технології. До 2012 року учні були у 4 класі. Результати дослідження наступні [13]:

1. В учнів підвищився рівень володіння матеріалом, з'явилися сталі стилістичні вирази при формуванні відповіді. Під час тестування за темою, учні що навчалися за CLIL-технологією мали кращі результати (у порівнянні зі звичайними учнями на 56%).

2. В учнів підвищився рівень грамотності. Вони писали більш складними граматичними конструкціями

(через часте читання іншомовних джерел). Під час написання простого тексту на вільну тему результати учнів, що навчалися за CLIL-технологією був вищий на 36%.

3. Підвищився рівень сприйняття учнями інформації на слух. Їх результати були вищі на 68% у порівнянні зі звичайними учнями. Аудіосприймання інформації є найбільш важким типом сприйняття в учнів цього віку, тож таке досягнення за допомогою CLIL-технологій є вражаючим.

4. Учні допускали менше помилок під час читання. Учні мали кращі показники з читання на 63%.

Порівняльна таблиця між CLIL та комунікативним методом навчання подана нижче.

Отже, мотиваційна складова CLIL-технології є доволі дієвою і може підвищити активність учнів під час вивчення предмету. При цьому підвищується рівень володіння іноземною мовою, що опосередковано може вплинути на збільшення активізації учнів

Таблиця 2

Порівняльна характеристика методики CLIL та комунікативним методом навчання

Критерії порівняння	**CLIL**	**Комунікативний метод**
Мета	Використання іноземної мови як засобу вивчення інших дисциплін із застосуванням іноземної мови як комунікативного засобу	Користування іноземною мовою в конкретних життєвих ситуаціях із практичною метою
Форми	Класно-урочна	Класно-урочна
Методи	Словесні (бесіда, розповідь), практичні (вправи, практичні роботи), пізнавальні ігри, навчальні дискусії, аналіз проблемних ситуацій, методи усного та письмового контролю	Словесні (бесіда), практичні (вправи), аналіз проблемних ситуацій, методи усного контролю
Прийоми	Робота з підручником, запитання-відповідь, письмова відповідь, робота в групах	Моделювання комунікативних ситуацій, робота в групах, обговорення почутого
Засоби	Навчальні іншомовні підручники, дидактичні ігри, засоби наочності іноземною мовою, відео-засоби навчання Іноземна мова як засіб	підручники і навчальні посібники, технічні (аудіо- та відео) засоби навчання
Принципи	функціональність, ситуативність, індивідуалізація, предметно-мовленнєва спрямованість, новизна, власний досвід, активна взаємодія з вчителем	мовленнєва спрямованість, індивідуалізація, функціональність, ситуативність, новизна
Результати	Поглиблення комунікативних навичок володіння іноземною мовою, засвоєння навчального матеріалу з основної дисципліни	Розвиток комунікативних навичок володіння іноземною мовою

на уроках іноземної мови. Такий спосіб навчання може поглибити міжпредметні зв'язки в учнів та сформувати стійкий «каркас» знань та компетентностей.

Тісний зв'язок між комунікативним підходом у вивченні іноземних мов та CLIL-технологією, що може втілювати такий підхід у навчальній діяльності учнів, створює їх взаємодоповнюваність у загальній методиці викладання навчальних дисциплін у середній школі.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що CLIL-технологія може задовольнити основні критерії комунікативного методу у навчанні. Вона є одним з тих інноваційних методів, що може використовуватись у якості інструменту для відпрацювання навичок в учнів комунікації, спілкування, тобто вирішенню основної задачі навчання іншомовної компетентності.

Література:

1. Проект Державного стандарту базової середньої освіти [Електронний ресурс]. – 2020. Режим доступу до ресурсу: https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti.

2. Годованець Н. Комунікативний метод як засіб вивчення іноземної мови / Н. Годованець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2014. – Вип. 30. – С. 42–44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_30_16.

3. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе [Текст] / И.А.Зимняя. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.

4. Колшанский Г.В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения // Иностранные языки в школе. – 1985. – №1 – С.10-15.

5. Комунікативний підхід як основа професійного становлення іноземних студентів. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=603019.

6. Лебедева Е.А. Совершенствование иноязычной компетенции студентов-юристов. // Наука и образование: хозяйство и экономика; предпринимательство; право и управление. 2011. – С. 49–52.

7. Люта А.В. Сучасні методи вивчення іноземних мов / А. В. Люта / Держава та регіони. Сер.: Гуманітарні науки, 2012. – № 2. – С. 98–106.

8. Пассов Е.И. Оновы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е.И.Пассов / – М.: Русский язык, 1989. – 276 с.

9. Рогова Г.В., Рабинович Ф.М. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. [Текст]/ Г.В.Рогова, Ф.М.Рабинович, Т.Е.Сахарова. – М., Просвещение, 1991. – 287 с.

10.Coyle, D. CLIL – a pedagogical approach / D. Coyle // Encyclopedia of Language and Education. 2nd edition. – Springer, 2008. – P. 97–111.

11.Kelly K. Ingredients for successful CLIL [Електронний ресурс] / Keith Kelly – Режим доступу до ресурсу: https://www.teachingenglish.org.uk/article/keith-kelly-ingredients-successful-clil-0..

12.Marsh, D. CLIL/EMILE-The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential. Strasbourg: European Commission, 2002. – P. 15.

13.Pokriv kov S. Latest trends in CLIL research [Електронний ресурс] / Silvia Pokriv_kov. Режим доступу до ресурсу: https://www.academia.edu/5907775/LATEST_TRENDS_IN_CLIL_RESEARCH.